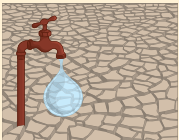

Note by EIC

27 มีนาคม 2014

จับตาสถานการณ์ภัยแล้ง ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อธุรกิจเกษตรไทย

Highlight

ภัยแล้งในปัจจุบันเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล แต่ปีนี้มีความรุนแรงมากกว่าปกติ โดยข้าวนาปรังซึ่งเป็นพืชที่ปลูกในช่วงหน้าแล้ง จะได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก ในขณะที่พืชชนิดอื่นๆ จะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก สำหรับปัจจัยที่ต้องจับตามองในระยะต่อไป คือ สภาวะภัยแล้งนอกฤดูกาลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในช่วงหน้าฝน ซึ่งหากเกิดขึ้นจริง จะส่งผลให้ผลผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยปรับตัวลดลง ผลักดันให้ราคาสินค้าเกษตรและอัตราเงินเฟ้อในประเทศปรับตัวเพิ่มขึ้น โดย อีไอซี มองว่า ผลผลิตที่ลดลงจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรและผู้ประกอบการในธุรกิจน้ำตาล ยางพารา มันสำปะหลัง และปศุสัตว์ ซึ่งผู้ประกอบการควรที่จะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะรองรับผลกระทบดังกล่าว ผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารต้นทุน พร้อมกันนั้น ภาครัฐก็ควรมีมาตรการที่เอื้อต่อการนำเข้าผลผลิตทางการเกษตรที่ขาดแคลน เพื่อช่วยลดแรงกดดันด้านเงินเฟ้อในประเทศ

ภัยแล้งที่เกิดขึ้นในขณะนี้ เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล โดยล่าสุดมีพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งแล้ว 30 จังหวัด โดยปกติภัยแล้งในไทยจะเกิดขึ้นใน 2 ช่วงเวลา คือ 1) ช่วงฤดูหนาวต่อเนื่องถึงฤดูร้อน หรือราว เดือน พ.ย. – กลางเดือน พ.ค. ซึ่งภัยแล้งลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี จึงเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “ภัยแล้งตามฤดูกาล” 2) ช่วงกลางฤดูฝน ตั้งแต่กลางเดือน มิ.ย. – ก.ค. ภัยแล้งในช่วงนี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อสภาพภูมิอากาศโลกผิดปกติ โดยภัยแล้งในลักษณะนี้จะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรค่อนข้างมาก จากข้อมูลล่าสุดของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่าปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ประสบภัยแล้งตามฤดูกาลแล้ว 30 จังหวัด

พื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา จะต้องเผชิญกับภาวะภัยแล้งในระดับที่รุนแรงมากกว่าปกติ จากข้อมูลของกรมชลประทาน พบว่า ในช่วงต้นฤดูแล้ง (1 พ.ย. 2013) ปริมาณน้ำต้นทุนในเขื่อนต่างๆ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติ โดยมีปริมาณน้ำต้นทุนราว 16 พันล้านลูกบาศก์เมตร ปรับตัวลดลงจากปีที่ผ่านมาราว 11% ซึ่งปริมาณน้ำต้นทุนที่ลดลงดังกล่าวส่งผลให้ปริมาณน้ำที่จัดสรรไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้งลดลงราว 41% จากปีที่ผ่านมา เป็นผลให้พื้นที่ที่กรมชลประทานจัดสรรให้เกษตรกรปลูกข้าวนาปรัง ลดลงจากปีที่ผ่านมาราว 4.5 ล้านไร่ (ดูรูปที่ 1)

ข้าวนาปรังซึ่งเป็นพืชที่ปลูกในช่วงหน้าแล้ง จะได้รับผลกระทบมากที่สุด ในขณะที่พืชชนิดอื่นๆ จะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก ภาวะภัยแล้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อข้าวนาปรังมากที่สุด เนื่องจากเป็นพืชหลักเพียงชนิดเดียวที่มีการปลูกในช่วงหน้าแล้ง โดยกว่า 80% ของการปลูกข้าวนาปรังจะปลูกในช่วงเดือน พ.ย. – เม.ย. ในขณะที่พืชชนิดอื่น เช่น ข้าวนาปี ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย จะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากเพาะปลูกในช่วงหน้าฝนและเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงหน้าแล้ง โดยจากข้อมูลการคาดการณ์ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่าปริมาณผลผลิตข้าวนาปรังในปีนี้มีแนวโน้มปรับตัวลดลงจากปีที่ผ่านมาราว 5 แสนตัน หรือปรับตัวลดลงราว 5% ซึ่งเป็นผลมาจากพื้นที่เพาะปลูกที่ลดลง เป็นหลัก โดย อีไอซี มองว่า ผลผลิตข้าวนาปรังที่ลดลงไม่น่าจะช่วยพยุงราคาข้าวในตลาดที่กำลังปรับตัวลดลงได้มากนัก (ดูรูปที่ 2) เนื่องจากสต็อกข้าวของรัฐบาลยังอยู่ในระดับสูง

ปัจจัยที่ต้องจับตามองในระยะต่อไป คือ สภาวะภัยแล้งที่อาจเกิดขึ้นในช่วงหน้าฝน ซึ่งหากเกิดขึ้นจริง จะส่งผลให้พลผลิตพืชหลักๆ ของไทยปรับตัวลดลง ผลักดันให้ราคาสินค้าเกษตรปรับตัวเพิ่มขึ้น

กรมอุตุนิยมวิทยาคาดการณ์ว่า ในช่วงครึ่งหลังของปี 2014 มีความเป็นไปได้สูงที่จะเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Niño) ในไทย ซึ่งหากเกิดขึ้นจริงจะส่งผลให้ไทยประสบกับภาวะภัยแล้งในช่วงหน้าฝน ส่งผลให้ผลผลิตพืชที่สำคัญของไทยปรับตัวลดลง โดยจากข้อมูลในปี 2005 ซึ่งเป็นปีที่ไทยประสบกับปัญหาภัยแล้งที่รุนแรงที่สุดในรอบ 10 ปี พบว่า ผลผลิตอ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ยางพารา ปรับตัวลดลงราว 24%, 21% 6% และ 1% ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของยางพารา อีไอซี มองว่า หากเกิดภัยแล้งขึ้นในหน้าฝน ก็มีแนวโน้มที่ผลผลิตยางพาราจะปรับตัวลดลงมากกว่าปี 2005 เนื่องจาก ปัจจุบันผลผลิตยางพาราของไทยมาจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ซึ่งมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาภัยแล้งรุนแรงกว่าภาคใต้) ราว 4.3 แสนตัน หรือคิดเป็น 12% ของผลผลิตทั้งประเทศ แตกต่างจากปี 2005 ที่มีผลผลิตยางพาราจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียง 0.9 แสนตัน หรือราว 3% ของผลผลิตทั้งประเทศ โดยผลผลิตสินค้าเกษตรที่ลดลงจะช่วยผลักดันให้ราคาวัตถุดิบเกษตรกรรมปรับตัวเพิ่มขึ้น (ดูรูปที่ 3) ซึ่งจะช่วยชดเชยให้รายได้โดยรวมของเกษตรกรปรับตัวลดลงไม่มากนัก

อีไอซี มองว่า ผลผลิตที่ลดลงจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้ประกอบการในธุรกิจน้ำตาล ยางพารา มันสำปะหลังและปศุสัตว์ ในขณะเดียวกันยังจะผลักดันให้เงินเฟ้อในประเทศปรับตัวสูงขึ้น จากข้อมูลในปี 2005 พบว่า สถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการส่งออกข้าว น้ำตาล มันสำปะหลังปรับตัวลดลงค่อนข้างมาก และทำให้มูลค่าการส่งออกปรับตัวลดลง 14%, 13% และ 1% ตามลำดับ (ดูรูปที่ 4) ซึ่งหากเกิดภัยแล้งขึ้นในฤดูฝนปี 2014 ก็มีความเป็นไปได้ที่ปริมาณการส่งออกน้ำตาลและมันสำปะหลังจะปรับตัวลดลงเช่นเดียวกัน ส่งผลให้รายได้ของผู้ส่งออกปรับตัวลดลงตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ดี ในกรณีของข้าว ผู้ประกอบการอาจจะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เนื่องจากสามารถประมูลข้าวในสต็อกรัฐบาลเพื่อใช้ในการส่งออกได้ นอกจากนี้ อีไอซี มองว่า แม้ในปี 2005 มูลค่าการส่งออกยางพาราจะปรับตัวเพิ่มขึ้น แต่ผลกระทบจากภัยแล้งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นครั้งนี้ อาจส่งผลให้มูลค่าการส่งออกยางพาราปรับตัวลดลง เนื่องจากมีความเป็นไปได้สูงที่ผลผลิตยางพาราจะปรับตัวลดลงมากกว่าปี 2005 ในขณะที่ผู้ประกอบการในธุรกิจปศุสัตว์จะได้รับผลกระทบจากต้นทุนอาหารสัตว์ที่เพิ่มขึ้น ตามการเพิ่มขึ้นของราคาข้าวโพด โดยผู้ประกอบการในธุรกิจไก่จะได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากมีการใช้ข้าวโพดเป็นส่วนผสมในการทำอาหารไก่ในสัดส่วนที่สูงราว 60% ในขณะที่ผู้ประกอบการในธุรกิจหมูและเป็ด จะได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เนื่องจากมีสัดส่วนการใช้ข้าวโพดเป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ในระดับต่ำราว 20-30% นอกจากนี้ ผลผลิตสินค้าเกษตรที่ลดลงจะส่งผลให้ราคาสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น ผลักดันให้เงินเฟ้อปรับตัวเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยในปี 2005 เงินเฟ้อในหมวดอาหารปรับตัวเพิ่มขึ้นราว 5% (ดูรูปที่ 4)

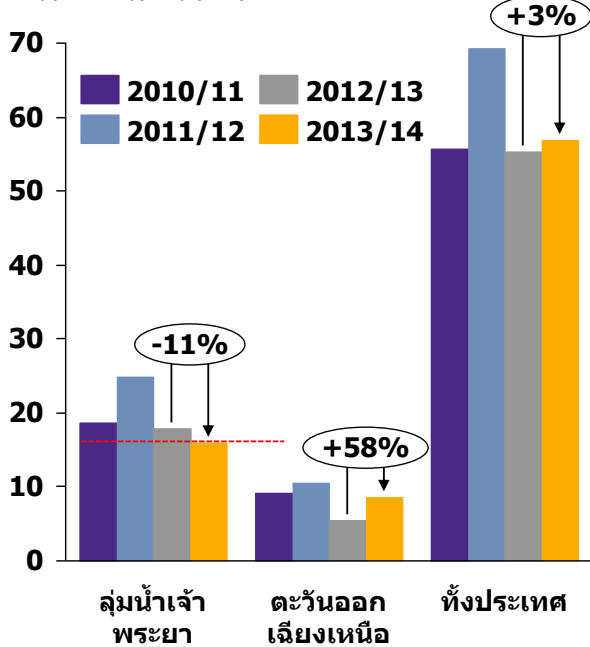
Implication

- **รายได้เกษตรกรที่ลดลง จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยในประเทศ** รายได้ของเกษตรกรที่ลดลง จะส่งผลให้กำลังซื้อของเกษตรกรปรับตัวลดลงตามไปด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยลบต่อการบริโภคในประเทศ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบดังกล่าวน่าจะมีไม่มากนัก เนื่องจากการบริโภคของครัวเรือนในภาคเกษตร (ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ) คิดเป็นสัดส่วนราว 17% ของการบริโภครวมทั้งประเทศ
- **ผู้ประกอบการที่ใช้สินค้าเกษตรเป็นวัตถุดิบควรเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการต้นทุนการผลิต** หากราคาวัตถุดิบปรับตัวสูงขึ้นและผู้ประกอบการไม่สามารถปรับราคาสินค้าให้สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของต้นทุน จะส่งผลให้อัตรากำไรของผู้ประกอบการลดลง ดังนั้นผู้ประกอบการควรที่จะมีการลดต้นทุนการผลิตเพื่อที่จะรักษาระดับกำไรไม่ให้ปรับตัวลดลงมากนัก ผ่านการใช้วัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพและลดการสูญเสียวัตถุดิบระหว่างการผลิต
- **ในกรณีที่ภาวะภัยแล้งมีความรุนแรงมากขึ้น ภาครัฐควรมีมาตรการที่เอื้อต่อการนำเข้าผลผลิตทางการเกษตรที่ขาดแคลน** ตัวอย่างเช่น การปรับลดภาษีการนำเข้าข้าวโพดจากปัจจุบันที่ผู้ประกอบการจะต้องเสียภาษีสูงถึง 73% และเสียค่าธรรมเนียมพิเศษอีก 180 บาทต่อตัน ซึ่งการปรับลดดังกล่าวนอกจากจะเป็นการช่วยลดภาระต้นทุนของผู้ประกอบการ ยังเป็นการช่วยลดแรงกดดันด้านเงินเฟ้อในประเทศให้ไม่ปรับตัวเพิ่มขึ้นมากนัก

รูปที่ 1: ปริมาณน้ำต้นทุนในช่วงต้นฤดูแล้งของลุ่มน้ำเจ้าพระยาปี 2013/14 อยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้น้ำที่ถูกจัดสรรเพื่อใช้ในฤดูแล้งปรับตัวลดลง เป็นผลให้พื้นที่ที่สามารถปลูกข้าวนาปรังปรับตัวลดลงตามไปด้วย

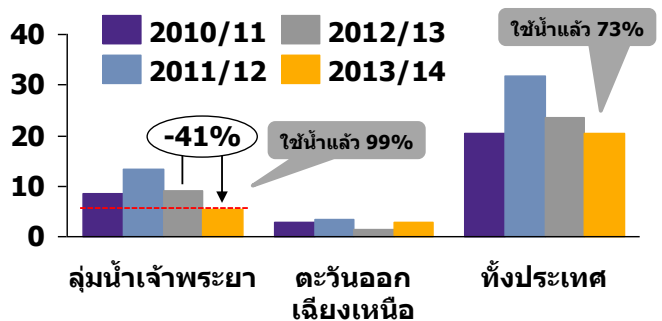
ปริมาณน้ำต้นทุน 1 พ.ย. 2013 (เริ่มฤดูแล้ง)

หน่วย: พันล้าน ลบ.ม.

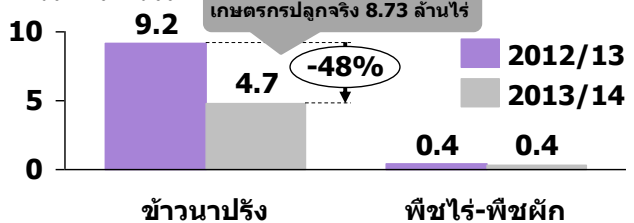
ปริมาณน้ำจัดสรรเพื่อใช้ในฤดูแล้ง

หน่วย: พันล้าน ลบ.ม.

แผนการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งลุ่มน้ำเจ้าพระยา

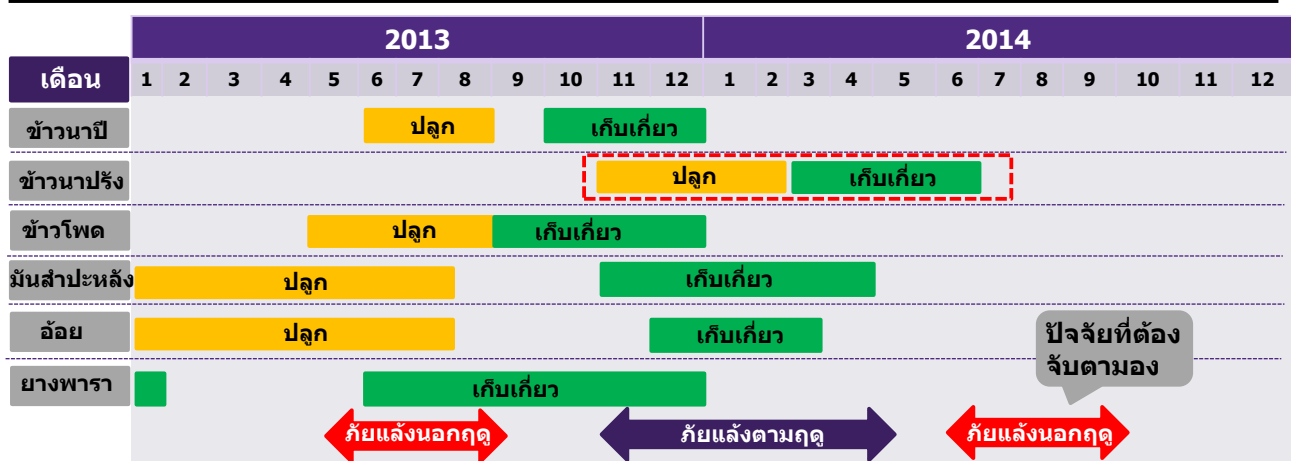
หน่วย: ล้านไร่

ที่มา: การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของ กรมชลประทาน

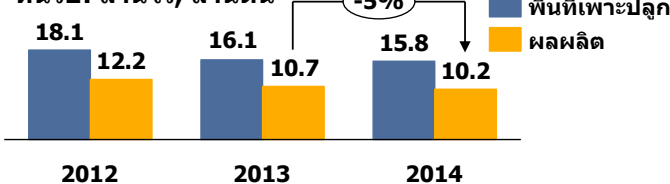
รูปที่ 2 : พืชที่ปลูกในช่วงหน้าแล้ง เช่น ข้าวนาปรัง จะได้รับผลกระทบมากที่สุด ในขณะที่พืชชนิดอื่นๆ จะไม่ได้รับผลกระทบมากนัก

ช่วงเวลาที่มีการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตมากกว่า 80% ของการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว

พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตข้าวนาปรัง

หน่วย: ล้านไร่, ล้านตัน

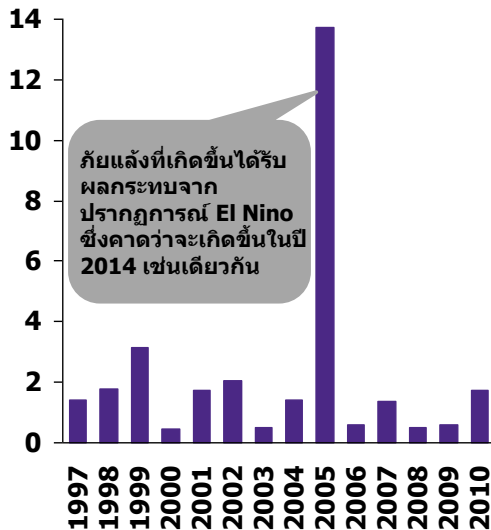
ผลผลิตข้าวนาปรังที่ลดลงไม่น่าจะช่วยพยุงราคาข้าวในตลาดที่กำลังปรับตัวลดลงได้มากนัก เนื่องจากสต็อกข้าวของรัฐบาลยังอยู่ในระดับสูง

ที่มา: การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและกรมชลประทาน

รูปที่ 3 : ในปี 2005 ผลผลิตพืชที่สำคัญหลายชนิดของไทยปรับตัวลดลง ส่งผลให้ราคาสินค้าที่เกษตรกรขายได้ปรับตัวเพิ่มขึ้น

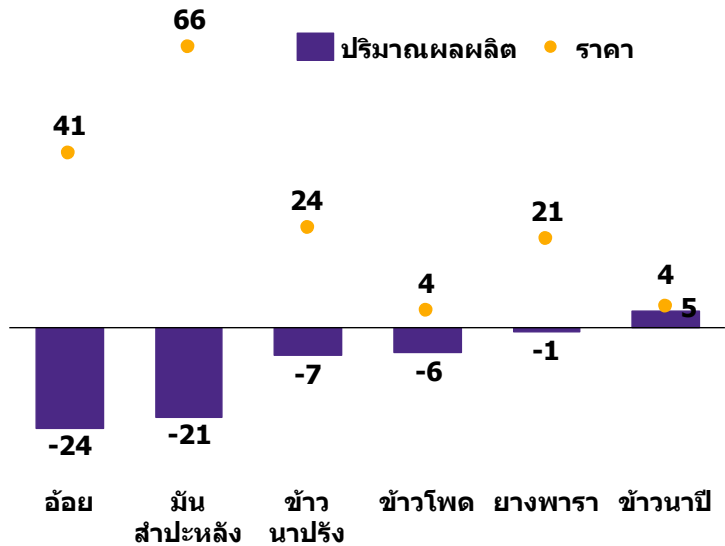
พื้นที่ทางการเกษตรที่เสียหายจากภาวะภัยแล้ง

หน่วย: ล้านไร่

การเติบโตของปริมาณผลผลิตและราคาสินค้าเกษตรที่สำคัญปี 2005

หน่วย: %YOY

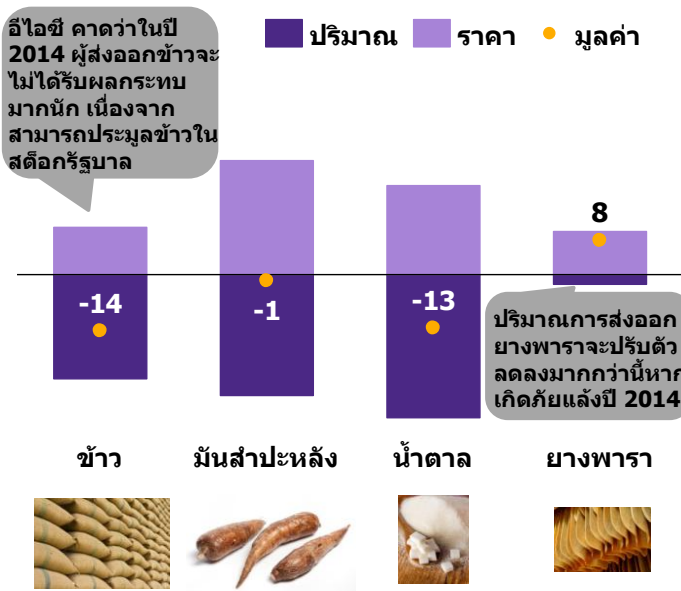

ที่มา: การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

รูปที่ 4 : ผลผลิตที่ลดลงจะส่งผลให้รายได้ของผู้ส่งออกน้ำตาล ยางพารา มันสำปะหลัง ปรับตัวลดลง ในขณะที่เดียวกันยังผลักดันให้เงินเฟ้อในประเทศปรับตัวสูงขึ้น

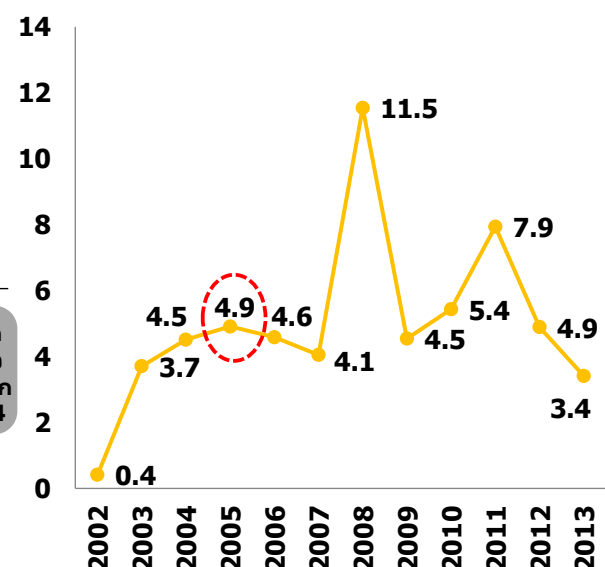
การส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญปี 2005

หน่วย: %YOY

ดัชนีราคาผู้บริโภคหมวดอาหารและเครื่องดื่ม

หน่วย: %YOY (2011=100)

ที่มา: การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของ กระทรวงพาณิชย์และธนาคารแห่งประเทศไทย

โดย : เกียรติศักดิ์ คำสี (Kaattisak.kumse@scb.co.th)

SCB Economic Intelligence Center (EIC)

EIC Online: www.scbeic.com